

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В
УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувачка 2 курсу 09-211М групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Левітан Єлизавета Сергіївна
Керівник: докторка педагогічних наук,
професорка, Петухова Л.Є.
Рецензент: Світлана Вікторівна Омельчук

Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ.....	7
1.1. Ключові поняття та нормативне забезпечення організації проведення педагогічної практики.....	7
1.2. Система методів і сучасні тенденції організації і проведення педагогічної практики.....	13
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	27
2.1. Оновлення змісту практичної підготовки здобувачів-практикантів.....	27
2.2. Структурно-функціональна модель організації педагогічної практики під час військових подій.....	41
2.3. Озброєння здобувачів новим інструментарієм практичної підготовки.....	46
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Актуальність дослідження. Заявлена тема є актуальною. Процес навчання фахівців-педагогів включає в себе низку процедур, які мають на меті підготувати майбутніх вчителів до роботи у освітньому просторі, надати якісні знання, а також корисні уміння та навички, які є необхідними для виконання, у майбутньому, покладених на фахівця завдань та обов'язків зокрема викладання методичного матеріалу, вміння вирішити проблемну ситуацію, проведення розмови з батьками дитини а також організації учнів у навчальному процесі.

Здобуті знання без практики є неефективними, так само як і практичні навички без відповідних знань. Тому педагогічна практика здійснює важливу функцію не тільки у ознайомленні практиканта з його майбутнім освітнім середовищем але і у систематизації отриманих знань та здобутих навичок, об'єднання практики і теорії формують фундамент подальшої побудови компетентного педагога в роботі.

Особливе місце у проведенні практики посідає її організація. Досвідчені викладачі розробляють методичні рекомендації та плани проходження практики з метою якісної підготовки здобувачів-практикантів, що супроводжується врахуванням чисельних методів та заходів залучення майбутніх педагогів до проходження практики. На нашу думку така сфера діяльності потребує детального дослідження.

Також нами бралися до уваги наукові публікації вчених-педагогів, які розглядали проблематику організації педагогічної практики. Зокрема досліджували роботи О. Шапран, Р. Куліш, О. Коржук, К. Шамунової, Н. Коваленко, Ю. Великдан та інші. Дослідження вчених звертали увагу на специфіку організації педагогічної практики у освітньому просторі та окремих проблемних аспектів проведення педагогічної практики.

Окремо зазначимо, що з початку повномасштабного наступу російських військ на територію України система освіти зазнала змін у проведенні уроків, занять, навчальних програм тощо. Організація проведення практики також зазнала певних змін, що і розглядається у нашому дослідженні.

Отже актуальність обраної проблеми дозволила сформулювати тему: Інструментарій організації педагогічної практики в умовах воєнного стану.

Об'єкт дослідження практична підготовка у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження є інструментарій організації педагогічної практики в умовах воєнного стану.

Мета дослідження – розкрити теоретичні основи, виявити організаційно-педагогічні умови, що забезпечують організацію педагогічної практики у військовий час.

Відповідно до теми й мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Розкрити поняття, нормативну базу, ознаки і сутність організації проведення педагогічної практики;
2. Дослідити і систематизувати методи організації педагогічної практики у період воєнного часу;
3. Розглянути практику застосування інструментарію організації проведення педагогічної практики у період воєнного стану;
4. Розробити організаційно-педагогічні умови організації практичної підготовки здобувачів в умовах воєнного стану;
5. Проаналізувати та висвітлити процедуру організації педагогічної практики в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. В ході дослідження нами було використані загальні та спеціально-педагогічні методи наукового пізнання. Досліджуючи заявлену теми ми використовували наступні методи: діалектичний метод, метод аналізу та синтезу, системно-структурний метод, метод вивчення літератури, метод класифікації, метод абстрагування та конкретизації.

- Діалектичний метод дозволяє розглянути об'єкт дослідження у його безпосередньому середовищі не відокремлюючи його від загальної системи, у його самобутньому розвитку.
- Метод аналізу та синтезу передбачає дослідження окремих елементів об'єкта, їх розгляд у окремій підсистемі а також об'єднання у єдину сформовану базу даних.
- Системно-структурний метод полягає у розмежуванні проблематики на окремі аспекти та теми, з подальшою структуризацією за розділами.
- Метод класифікації передбачає розподіл інформації на окремі факти в логічну структуровану систему.
- Метод абстрагування характеризується мисленнєвим «відволіканням» від певних ознак і якостей об'єкта від самого предмета дослідження, дослідження окремих аспектів, ознак та характеристик.
- Метод конкретизації використовується для побудування предмета з окремих елементів абстракції.

Наукова новизна роботи полягає у систематизації методів та інструментів організації педагогічної практики в умовах воєнного стану.

Практична значущість складається з розробки методичних порад використання інструментів організації педагогічної практики в умовах воєнного стану. Цим матеріалом можуть користуватися викладачі-керівники практик та здобувачі-практиканти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження висвітлювались у двох публікаціях – електронному альманаху Магістерських студій Херсонського державного університету (13 листопада 2023 р.) у статті «Педагогічна практика як важливий аспект підготовки фахівців-педагогів в умовах військового стану» та на XI Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «НАУКОВА МОЛОДЬ – 2023» (21 листопада 2023 р.) у тезах

«Використання інноваційних технологій для організації педагогічної практики в умовах воєнного стану»

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ

1.1. Ключові поняття та нормативне забезпечення організації проведення педагогічної практики.

На сьогоднішній день єдиного поняття організації педагогічної практики не існує. Вчені розглядають вказаний процес крізь призму певного аспекту його проведення. Наприклад О. Коржук виділяє педагогічну практику як складову процесу підготовки майбутніх педагогів а також зазначає: «У педагогічних закладах освіти практика завжди носить довготривалий та неперервний характер, що забезпечує фундамент для оволодіння новими педагогічними знаннями, уміннями та навичками; практичного засвоєння майбутніми фахівцями закономірностей і принципів педагогічної діяльності; формування професійних умінь і переконань» [21, с. 77-82].

У свою чергу О. Гауряк виділяє подібний, і разом з тим дещо інший аспект педагогічної практики, за словами така практика є: «інтегруючим і стрижневим компонентом особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця, який передбачає формування його професійної компетентності через оволодіння різними видами діяльності, що веде до професійного самовдосконалення, самопізнання студента в різних професійних ролях у реальних умовах загальноосвітньої школи» [12, с. 185].

Конкретне визначення пропонувала Н. Юрчук. За словами авторки педагогічну практику слід визначати як: «Педагогічна практика – це невід’ємна компонента освітнього процесу, що має на меті набуття студентом загальних і фахових компетентностей, відповідних програмних результатів навчання за освітньою програмою» [40, с.122].

Проаналізувавши запропоновані погляди на поняття «педагогічна практика» пропонуємо визначати педагогічну практику – процесом підготовки майбутніх

фахівців-педагогів до умов, наближених до реальних обставин середовища, в якій перебуватиме фахівець, з метою набуття відповідних навичок із можливістю застосування раніше здобутих знань. Виходячи з цього ми можемо запропонувати визначати організацію педагогічної практики як процедуру підготовки проведення педагогічної практики із застосуванням відповідних дидактичних методів з метою якісної підготовки майбутніх педагогів. На нашу думку вказана дефініція повноцінно розкриває вказане поняття.

Мета організації педагогічної практики характеризує ціль і завдання проведення вказаної процедури. Її окреслення і зазначення є доречним при складенні методичних рекомендацій та підготовки плану проведення педагогічної практики. Достатньо розгорнуто охарактеризувала основні завдання педагогічної В. Макарчук. Авторка виділила, наступні завданнями педагогічної практики: «поглиблення зв'язку теоретичних знань на основі практичного навчання з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних і виховних завдань, формування у ЗВО психологічної готовності до роботи в школі; вироблення у майбутніх вчителів початкової школи педагогічних умінь та навичок практичної діяльності в освітньо-виховних закладах, потреби в безперервній педагогічній самоосвіті; оволодіння сучасними методами і формами педагогічної діяльності, новими прогресивними технологіями навчання; формування творчого дослідницького підходу до педагогічної діяльності; ознайомлення з сучасним станом навчально-виховного процесу в освітніх закладах, передовим педагогічним досвідом; використовувати прийоми позитивного впливу в процесі міжособистісного спілкування з учнями і вчителями; надання допомоги освітнім закладам у вирішенні завдань навчання та виховання дітей» [26, с. 381-382].

Вказані завдання повною мірою можна віднести і до завдань організації проведення педагогічної практики в силу їх подібності і відповідності. Тому на

нашу думку вказана характеристика сприяє розв'язанню проблематики сутності організації проведення педагогічної практики.

Організація педагогічної практики за своїми ознаками представляє собою окрему, але не від'ємну частину процесу підготовки майбутніх педагогів. Проблема визначення ознак дозволяє нам повною мірою дослідити сутність педагогічної практики у теоретичному аспекті. Ґрунтуючись на вищевказаних характеристиках педагогічної практики ми можемо окреслити наступні ознаки організації педагогічної практики: 1) Діяльність закладу вищої освіти, направлена на підготовку майбутніх фахівців-педагогів; 2) передбачає залучення здобувачів-практикантів до викладання методичного матеріалу учням молодших класів на базі практики; 3) проведення педагогічної практики на підставі, та в межах, затвердженої програми проведення педагогічної практики; 4) проведення педагогічної практики в певних часових межах; 5) повноцінний елемент процесу підготовки фахівців педагогів.

Вказані ознаки, на нашу думку, повноцінно відображають організацію педагогічної практики.

Організація педагогічної практики передбачає певні принципи, які безперечно виступають ґрунтом проведення педагогічної практики у закладах вищої освіти. Характеризуючи принципи організації педагогічної практики ми звернули увагу на позицію Н. Мирончук. Авторка пропонує наступні принципи організації проведення педагогічної практики: «- органічний взаємозв'язок практики з вивченням теоретичних курсів і позанавчальною діяльністю студентів; - диференційований характер практики з урахуванням специфіки другої спеціальності та індивідуальних особливостей студентів; - зв'язок практики з життям, відповідність її змісту, форм проведення вимогам, які ставляться перед школою і учителем на сучасному етапі; - навчальний характер практики студентів від I до V курсу; - наступність усіх видів практики, систематичність, послідовність і неперервність практики, поступове ускладнення її змісту, форм і методів

організації, а також видів діяльності студентів від курсу до курсу; - комплексний характер практики на всіх її етапах, який передбачає єдність навчальної і виховної роботи студентів» [28, с. 13-14].

Вказана сукупність принципів, на нашу думку достатньо розкриває суть керівних ідей та принципів організації проведення педагогічної практики. Розглянувши поняття, основні ознаки і принципи проведення організації проведення педагогічної практики, ми таким чином розкрили сутність організації проведення педагогічної практики.

Організація проведення педагогічної практики є елементом цілісного процесу навчання майбутніх педагогів, що проводиться в межах і в метод передбачений чинним законодавством України. Основним законом держави, на підставі який приймаються інші нормативно-правові акти, а також актом, який проголошує право громадян на якісне навчання є Конституція України. Зокрема це гарантується статтею 53 Основного закону. Вказана норма Конституції відсилає до інших нормативних актів [1].

Наступним, слід виділити Закон України «Про освіту» призначення якого полягає у тому, що цей акт: «регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти». Згідно із преамбулою закону цей нормативно-правовий акт також і регулює процедуру проходження практики здобувачами освіти, як обов'язковий елемент навчання. Стаття 9 передбачає серед форм здобуття освіти: «Здобуття освіти на робочому місці - це спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою (як правило, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти) відбувається на виробництві шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов'язків і завдань під керівництвом фахівців-практиків, залучених до освітнього процесу». Зокрема положення статті

53 вказаного закону проголошується обов'язок здобувачів виконувати вимоги освітньої програми, а також право здобувача «На час виробничого навчання і практики здобувачам освіти забезпечуються робочі місця, безпечні та нешкідливі умови праці відповідно до освітніх програм і угод між закладами освіти та підприємствами, установами, організаціями, що надають місця для проходження виробничого навчання і практики...» [2].

Законом України «Про вищу освіту» визначається, що освітня програма являє собою «єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій). Освітня програма може визначати єдину в її межах спеціалізацію або не передбачати спеціалізації», з чого виходить співвідношення практики та освітньої програми. Також Стаття 51 Закону України «Про вищу освіту» передбачає: «Практична підготовка осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними закладами вищої освіти договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку» [3].

Положення Конституції України та Законів України «Про освіту» мають значну юридичну силу і є підставою для системи нормативно-правових актів, які регулюють діяльність в галузі освіти, зокрема і організації педагогічної практики, однак при цьому вказані акти мають загальний характер. Тому вважаємо за необхідне розглянути спеціалізовані нормативно-правові акти, які розкрили заявлену проблему.

Такими спеціалізованим актом є Наказ Міністерства освіти України «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» яка визначає мету, зміст практики, окремі положення про бази практики, організацію і керівництво практикою, підведення підсумків практики, а

також матеріальне забезпечення практики. З вказаного Наказу вбачаються загальні підстави, які закріплюють питання про порядок організації практики, склад її керівників, процедуру розподілу здобувачів освіти тощо [4].

Вказаний Наказ Міністерства Освіти задає фундамент для організації проведення практик у закладах вищої освіти і має відображення у низці внутрішніх актів, які регулюють проходження організації і проведення практики в стінах окремого закладу.

На сьогоднішній день процедури організації практики не приділяється належна увага, у контексті змін у нормативно-правових актів. Наразі Міністерством освіти і науки України приділяється увага іншим сферам освітньої діяльності.

Основним документами, які регулюють організації практики безпосередньо організації і проведення практики є Статут закладу вищої освіти, який надає загальні засади діяльності закладу, освітньо-наукова програма, яка включає в себе проходження відповідної практики здобувачами освіти, а також методичні рекомендації, які складаються безпосередньо закладом вищої освіти.

Отже, організація практики регулюється системою нормативно-правових актів, від Конституції України як основного закону держави до методичних рекомендацій, які безпосередньо закріплюють процедуру проведення практики, акти вказані у даному підрозділі мають значне місце у складенні, розробці педагогічної практики а також для роз'яснення здобувачам їх права і обов'язки на час проходження практики.

Організацій педагогічної практики – це процес підготовки проведення педагогічної практики у закладах вищої освіти в межах затвердженої програми, керованої принципами та поставленими завданнями для здобувачів-практикантів з метою їх підготовки та адаптації до середовища, у якому вони виконуватимуть свої обов'язки в якості фахівців педагогів. Сутність організації педагогічної практики полягає у якісній підготовці педагогічної практики, розробкою завдань та рекомендацій, надання додаткового методичного матеріалу для виконання та

вивчення практикантами протягом проведення педагогічної практики.

1.2. Система методів і сучасні тенденції організації і проведення педагогічної практики.

Розглянувши загальні теоретичні відомості про предмет дослідження, ми переходимо до розгляду методів організації педагогічних практик а також основних векторів розвитку вказаного елементу навчального процесу здобувачів-педагогів в умовах цифрового суспільства.

Необхідність підготовки компетентних фахівців в галузі підготовки потребує окремого розгляду як забезпечення держави майбутнім інтелектуальним ресурсом в особі випускників-педагогів. Одним із важливих аспектів якісної підготовки майбутніх педагогів під час педагогічної практики, на нашу думку, є використання методів її організації.

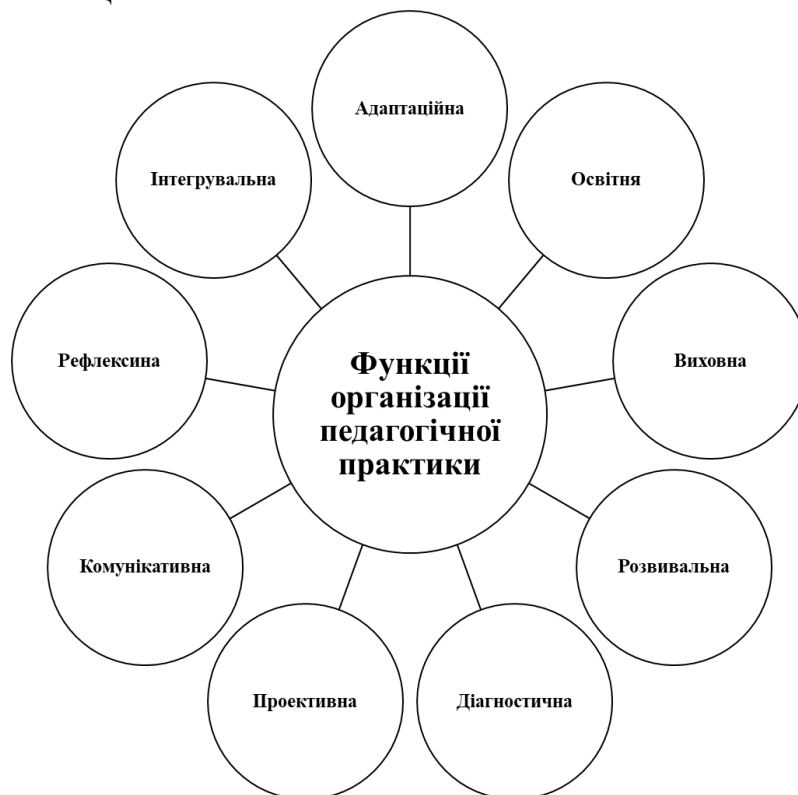

Рис. 1. Функції організації педагогічної практики.

Загалом успішність організації і проведення педагогічної практики залежить від належного використання вказаних методів. Методика організації педагогічної практики передбачає низку засобів та прийомів організації педагогічної практики, які характеризуються у формі відповідних функцій.

Серед таких функцій вчені зазначають: «1. Адаптаційна – у ході практики здобувач вищої освіти глибше ознайомлюється майбутнім робочим місцем, поширює знання щодо різних видів освітньо-виховних заходів, звикає до ритму педагогічного процесу... 2. Освітня – під час практики актуалізуються, поглиблюються та знаходять своє комплексне застосування теоретичні знання, набуті в процесі навчання у ЗВО, формуються педагогічні уміння та навички. 3. Виховна – проходження педагогічної практики є підвалиною для формування ставлення до педагогічної професії, професійно значущих якостей особистості вчителя, розуміння необхідності самоосвіти та самовиховання, становлення професійно-педагогічного інтересу. 4. Розвивальна – правильно організована практика відпрацьовує педагогічні здібності здобувачів вищої освіти, їхнє педагогічне мислення, мотиваційну сферу щодо педагогічної діяльності. 5. Діагностична – саме на практиці здобувачі вищої освіти мають змогу перевірити рівень власних особистісних та професійних якостей, професійну придатність та підготовленість до педагогічної діяльності. 6. Проективну – планування власної освітньо-виховної, дослідної діяльності з реалізації програми педагогічної практики; відбір змісту, методів, форм і засобів навчально-виховної та дослідної діяльності; складання планів-конспектів навчальних занять, виховних заходів тощо. 7. Комунікативну – організація педагогічного спілкування на основі взаєморозуміння, взаємоповаги та партнерства; створення сприятливого психологічного клімату, атмосфери творчості; орієнтування в системі внутрішньошкільних зв'язків і стосунків. 8. Діагностичну – визначення, оцінювання та самооцінка рівня власної професійної майстерності та її відповідності потребам професійної діяльності; виявлення недоліків теоретичної

підготовки; вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнівства; виявлення на цій основі напрямів навчально-виховної роботи. 9. Рефлексивну – самопізнання та самоаналіз процесу й результатів виконання програми педагогічної практики; свого емоційного стану в процесі здійснення професійних функцій і педагогічного спілкування з дітьми, учителями, батьками, адміністрацією; усвідомлення сильних і слабких сторін своєї особистості як майбутнього вчителя та власної педагогічної діяльності; самодіагностика рівня професійної майстерності й педагогічної компетентності для визначення напрямів самоосвітньої діяльності. 10. Інтегровальну – комплексне практичне застосування теоретичних знань і вмінь, набутих у процесі навчання; використання їх для вирішення конкретних завдань професійної діяльності, досягнення поставленої мети». [26, с. 382-384].

Вказані функції безпосередньо характеризують організацію педагогічної практики, які надають чітке уявлення про значення методів організації педагогічної практики. Нижче наводимо методи організації педагогічної практики, які на нашу думку сприяють якісній підготовці майбутніх педагогів в умовах воєнного стану (рис. 2).

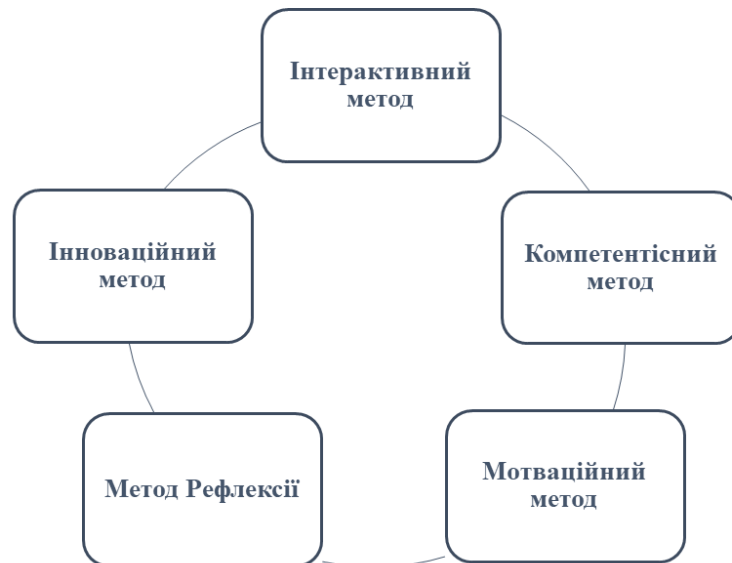

Рис. 2. Методи організації педагогічної практики

Перш ніж розглядати кожен метод окремо, слід зазначити на основних вимогах, без яких використання методів організації педагогічної практики не є

дієвим. Основними умовами до застосування методів організації практики є: 1) забезпечення комфортних умов для всіх учасників практики; 2) застосування самих методів організації на всіх етапах проведення практики; 3) активізація критичного мислення та творчих здібностей здобувачів; 4) надання можливості студентам висловлення власних думок та пропозицій.

Інтерактивний метод характеризується застосуванням прийомів і методів направлених «занурення» практиканта у простір бази практики із введенням симуляції ситуацій, які зазвичай виникають під час виконання обов'язків фахівця-педагога. Даний метод передбачає певні етапи, які зазначив у своїх дослідженнях Р. Куліш: «Перший етап передбачає: вивчення студентів, прикріплених до певного викладача на період практики; постановку загальних і диференційних завдань по керівництву педагогічної практики з урахуванням рівня педагогічної підготовки та індивідуальних особливостей студентів; навчання студентів вмінням навчально-виховної роботи; надання переліку педагогічних умінь, якими вони повинні оволодівати; відтворення, актуалізація, поглиблення теоретичних знань студентів з основних питань організації навчального процесу в школі (принципи побудови системи уроків з теми, типи і структура уроків, шляхи оптимізації пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання, вміння створювати проблемну ситуацію на уроці, вивчення особистості учня)... Наступний етап передбачає: подальше вивчення питань виховання в процесі навчання; поступове переведення студентів з позиції помічника класного керівника на позиції самостійного вихователя; створення під час педагогічної практики ситуацій, які вимагають від студентів виявлення педагогічної інтуїції, творчих вмінь, наукового педагогічного передбачення, а також всебічного аналізу побічних ситуацій і вивчення проблеми «педагог – колектив – особистість»... Заключний етап передбачає: навчання студентів всебічному аналізу результатів навчально-виховної роботи; узагальнення власного досвіду; вміння відокремлювати об'єктивні фактори навчально-виховної роботи від суб'єктивних, бачити їх взаємодію і взаємообумовленість; підведення

підсумків педагогічної практики у формі складання звітів, виявлення рівня сформованості педагогічних умінь і на основі цього визначення студентам індивідуальних завдань для наступної роботи; участь у роботі педради школи і підсумковій науковій конференції за результатами педагогічної практики» [25, с. 172-173].

Зазначені етапи інтерактивного методу сприяють адаптації практиканта у процес навчання та занурює його в освітній простір бази практики. Такий метод надає можливість практиканту відчувати себе справжнім педагогом під час проходження відповідної практики.

Компетентнісний метод полягає у вихованні в практиканті певних професійних якостей як фахівця з педагогічної діяльності, введення здобувача у робочий простір як повноцінного співробітника навчального закладу, у якому майбутній фахівець матиме змогу приймати рішення з викладання матеріалу, пошук виходу із різноманітних ситуацій, а також нести відповідальність за власні дії та прийняті рішення. Достатньо змістовно охарактеризувала вказаний метод О. Шапран: «При організації практики, необхідно забезпечити особистісно орієнтований, комплексний і творчий характер підготовки кожного студента, що у період практики не повинен виступати тільки як об'єкт навчання й виховання. Система взаємин повинна носити характер взаємодії й співробітництва. Плануючи організацію педагогічної практики в навчальній установі, орієнтуємося не тільки на виконання програми практики, але насамперед, підходимо до кожного студента як до унікальної особистості, цілеспрямовано й послідовно розкриваючи в ньому професійні сторони. Кожен студент має можливість одержати щоденну консультацію, допомогу у роз'ясненні проблем, що виникли в тій або іншій ситуації. Для цього під час проведення практик на кафедрі педагогіки можна отримати ґрунтовну консультацію як з боку методиста практики, так і з боку інших викладачів. Результативність та ефективність педагогічної практики визначається рівнем взаємодії вищого навчального педагогічного закладу зі школою. Викладачі,

які завантажені роботою в педагогічному університеті, педагогічну практику ставлять на другорядне місце у своїй професійній діяльності. Доречним є створення відповідного відділу, який займається проблемами організації і контролю за результатами проведення практики. У нашому університеті створений виробничий відділ, який виконує саме такі функції. Централізовані підходи до організації практики надають можливість викладачам уникати зайвих організаційних проблем... У процесі педагогічної практики слід стимулювати й розвивати в майбутніх учителів такі компетентності: - у спілкуванні з учнями, учителями, у налагодженні контактів з батьками, володінні інструментарієм індивідуальної і групової комунікації (комунікативна компетентність); - в оволодінні педагогічними, спеціальними і фаховими знаннями, технологіями, уміннями й навичками професійної діяльності (предметна, технологічна і методична компетентності); - у проведенні інноваційної педагогічної діяльності, апробації методів і технологій навчально-виховного процесу (творчо-інноваційна компетентність); - у професійно-педагогічному самовдосконаленні та усвідомленні своїх професійних якостей (аутопсихологічна компетентність); - у вивченні ставлення учнів до предмета, проведенні комплексних аналізів відвіданих уроків, узагальненні досвіду вчителів (науково-дослідна компетентність)» [39, с. 356-357].

Зауважимо, що під поняттям «компетентність» розуміється наявність у фахівця досвіду та знань у певній діяльності. Відповідно до нашого дослідження, доречно використати поняття «педагогічна компетентність» - обізнаність та наявність досвіду в особи, яка практикує або вивчає педагогічну діяльність. Вищевказаний компетентнісний метод організації сприяє вихованню у практиканта-педагога самоорганізації, здатності до самоаналізу, а також виховання у майбутньому фахівцеві відповідальності та компетентності, необхідні під час роботи у освітньому просторі.

Не менш важливим є мотиваційний метод сутність якого характеризується у створенням сприятливих умов для практикантів для забезпечення стабільного

психоемоційного стану, підтримки зацікавленості у залучені до проходження педагогічної практики, а також вироблення внутрішньої системи самоаналізу та самостійного вдосконалення власних знань, умінь та навичок. Використання вказаного методу передбачає застосування інноваційних технологій та створення можливостей для самостійного розвитку майбутнього педагога.

Умови до застосування вказаного методу розглядалися такими вченими як А. Січкара та В. Дем'яненко: «1) створення уявлень про модель особистості успішного професіонала з обраного фаху; через самопізнання – розвиток позитивної «Я-концепції» (організація на базі Центру самопізнання та саморозвитку тренінгів, майстер-класів напередодні педагогічної практики та по її завершенню); 2) теоретична обґрунтованість змісту різних видів практик та розроблення методичних рекомендацій щодо виконання студентами завдань; 3) вибір базових установ, що відповідають сучасним вимогам організації освітнього процесу; 4) включення до програми навчальної (психолого-педагогічної) практики завдання щодо вивчення особливостей розвивального середовища в різних типах закладів дошкільної освіти та ознайомлення з особливостями здійснення психологопедагогічного супроводу дитини в цих закладах; 5) залучення студентів до психолого-педагогічних досліджень під час різних видів педагогічних практик: вивчення особливостей індивідуального розвитку дітей раннього та дошкільного віку; діагностування суб'єктів освітнього процесу на предмет партнерської взаємодії; 6) включення до змісту практик (на ряду із організаційними і діагностичними) завдань із формування рефлексії: заповнення рефлексійної таблиці з результатами самоаналізу відповідно до рубрик: «Я навчився(лась)...», «Я дізнався(лась) ...», «Найцікавішим було ...», «Найскладнішим було ...», «Найкраще мені вдалося ...», «Я можу себе похвалити за...», «Я не зрозумів(ла)...; рекомендацій щодо власного самовдосконалення; створення особистого професійного знаку за результатами самоаналізу й усвідомлення себе в професії; 7) використання ІКТ: електронне портфоліо «Особистісно професійне зростання

студента»; ведення блогу, як форми самоаналізу. Блог – електронний рефлексивний щоденник студента-практиканта, в якому він здійснює аналіз свого сприйняття практики і самого себе у процесі педагогічної діяльності; 8) педагогічна підтримка, системність контролю та об'єктивність оцінки результатів практики» [32, с. 223-224].

Мотиваційний метод є потужним інструментом у організації педагогічної практики для здобувачів-педагогів з точки зору їх підтримки, психологічної підготовки а також здатності до самоаналізу та покращення отриманих та вже наявних навичок в ході педагогічної практики.

Окремо маємо зазначити про метод рефлексії як елемент організації педагогічної практики. Даний метод забезпечує керівникам практики та здобувачам активну взаємодію для контролю виконаних завдань з метою якісної оцінки роботи майбутнього фахівця. Л. Кравець наводить низку прикладів методу рефлексії у своїх дослідженнях: «1) відвідування уроку практиканта і подальший аналіз його діяльності іншими практикантами; 2) відвідування уроку практиканта і подальший аналіз (експертиза) його діяльності фахівцями-експертами у присутності інших практикантів та педагога-куратора; 3) відвідування уроку практиканта і подальший його аналіз практикантами, які займають різні професійні й навчальні позиції; 4) відвідування практикантами уроків педагогів школи з подальшим спільним обговоренням; 5) підсумкова конференція; 6) індивідуальні співбесіди-консультації» [23, с.84-85].

Як можемо побачити вказаний метод націлений на побудову активного зв'язку та комунікації керівника практики із здобувачем-педагогом, перевірки роботи практиканта, а також можливість постійної взаємодії практиканта із керівником практики.

Інноваційний метод передбачає внесення змін і нововведень з метою покращення якості проведення педагогічної практики, а також надання можливості здобувачам застосовувати сучасні техніки та методики, використання наочного

матеріалу для підвищення власної компетентності. Проблематикою вказаного методу займалися Н. Хамська, Р. Гуревич та Н. Опушко. Вченими наведені основні вектори подальшого покращення організації педагогічної практики на сьогоднішній день: «1. Оновлення програм практик з урахуванням можливостей здобуття майбутнім фахівцем різних форм освіти: формальної, неформальної, інформальної; підготовки майбутнього вчителя до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, до роботи з учнями з урахуванням особливостей дистанційної та змішаної форм навчання. 2. Уведення елементів дуального навчання під час пропедевтичної практики. Організація її проведення та її зміст мали б поєднуватися з вивченням педагогіки. Вивчення дидактики – супроводжуватися виконанням завдань практики за розділом «Навчальна діяльність вчителя», теорії виховання – «Виховна діяльність учителя. Вивчення навчальної дисципліни «Методика виховної роботи» – виконання програми практики за розділом «Виховна діяльність класного керівника»; вивчення навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» – виконання завдань програми практики «Професійна діяльність вчителя». В умовах упровадження елементів дуальної освіти розбудовується партнерство школа (вчитель), ЗВО (студент), ЗВО (викладач), що забезпечує можливість виконання вимог роботодавців щодо формування професійної компетентності, інтеграцію навчальної та педагогічної діяльності як способу досягнення цього результату. 3. Модернізація змісту різних видів практик відповідно до сучасних тенденцій розвитку освіти та потреб шкільного середовища: участь майбутніх педагогів у заходах на здобуття неформальної та інформальної освіти; підготовка майбутнього вчителя до роботи з дітьми з особливими потребами; підготовка майбутнього фахівця до роботи з учнями в умовах дистанційної, змішаної форм навчання. 4. Надання переваги дієвим методам навчання, інноваційним технологіям під час різних видів практик, зокрема: проєктним, кейс-методам, інтерактивним, цифровим, методу гейміфікації (одержання задоволення в процесі навчання),

змішаного навчання (blended learning) тощо. 5. Інтеграція менторських, коучингових та тьюторських зусиль з метою забезпечення методичного супроводу майбутніх педагогів і проведення контролю за їх діяльністю під час різних видів практики» [36, с. 103-104].

Серед таких нововведень можемо привести в якості прикладу впровадження дистанційного навчання. Сучасні реалії після повномасштабного вторгнення росії на територію України вимагали активного пошуку відновлення навчального процесу у навчальних закладах усіх категорій, і заклади вищої освіти не стали винятком. Зокрема Д. Возносименко та Г. Іщенко досліджуючи вказану проблему зазначили, що «Дистанційне навчання – це така форма організації навчального процесу та педагогічна технологія, основою якої є керована самостійна робота студентів та широке застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Основною метою дистанційного навчання студентів є виховання особистості, яка має бажання і здатність до спілкування, навчання та самоосвіти» [11, с. 81].

Окрім вказаної характеристики маємо додати, що введення системи дистанційного навчання надає можливість швидко забезпечити зв'язок керівника практики із здобувачами в узгоджений час, а також сприяє більш активній співпраці між учасниками проведення практики.

Тож, розглянувши заявлені методи, ми проаналізували мету їх застосування та їх роль у організації педагогічної практики. Маємо зазначити що всі підходи мають тісний зв'язок між собою, що вбачається з описів зазначених методів, з чого маємо підсумувати про важливість кожного зазначеного підходу та високу ефективність за умови одночасного використання методів.

Аналізуючи вимоги до розробки сучасних методів якісної підготовки майбутніх педагогів ми звернули увагу на дослідження О. Сипченко. Авторка зазначає: «Згідно «Стратегії інтеграції України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу» цифровізація України має забезпечувати кожному

громадянинові рівні можливості доступу до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ); бути спрямованою на створення переваг у різноманітних аспектах повсякденного життя (віддалений доступ населення до різноманітних послуг, зокрема освітніх); має сприяти розвитку інформаційного суспільства, засобів масової інформації, «креативного» середовища та «креативного» ринку, а також орієнтуватися на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС тощо... Сьогодні заклади вищої освіти (далі – ЗВО) зазнають кардинальних змін пов'язаних з цифровізацією, адже пріоритетами освітньої системи України є відкритість діяльності закладів вищої освіти, необмежений за часом і місцем доступ до навчальних матеріалів, збільшення темпу прискорення зростання знань, докорінна і швидка динаміка змін компетентностей та професійних вимог. Як наслідок, ЗВО прагнуть використати нові технології для кращого забезпечення професійної підготовки сучасних здобувачів. Вищезазначене доводить, що проблема цифровізації є як найважливішим фактором економічного зростання країни, так і сучасним трендом розвитку освіти» [34, с. 276-277].

Ми погоджуємося із думкою авторки. Вказана проблематика є актуальною на сьогоднішній день. Система освіти вимагає активного залучення цифрових технологій до процесу підготовки майбутніх викладачів.

Розвиток цифрового суспільства спричинив незворотні зміни у життєдіяльності суспільства, не менш визначними змінами охарактеризувався освітній простір України. Серед визначних змін маємо відмітити зміну статусу викладача в навчальному процесі. Про такий досвід зазначили Г. Генсирук та С. Мартинюк у своїх дослідженнях проаналізувавши роль викладачів із врахуванням впливу стрімкого розвитку цифрового суспільства: «Сьогодні досвід використання цифрових технологій змінює позицію викладача... Він перестає бути «джерелом знань», а стає творцем творчого процесу обробки, використання інформації та більш активним учасником формування особистості майбутнього

учителя. Нині викладачеві необхідно планувати, організовувати і спрямовувати процес навчання відповідно до готовності студентів виконувати професійні функції й соціальні ролі, забезпечувати умови для підготовки до життя в умовах, що змінюються, демонструючи різнобічність застосування цифрових технологій та отриманих базових знань... Студенти щодня повинні вивчати цифрові технології, що вимагає створення в закладах вищої освіти цифрового освітнього середовища, в якому вибудовується динамічна система цифрової освіти за допомогою залучення різного спектру ресурсів: інфраструктурних, організаційно-управлінських, кадрових, змістових, навчально-методичних. При цьому актуальними є такі аспекти: – кардинальна зміна змістового та методичного компонентів освіти; – створення інноваційної інфраструктури освітнього кластера; – нова технологічна організація освітнього процесу... Створене цифрове освітнє середовище закладу вищої освіти передбачатиме появу великої низки нових можливостей у застосуванні інноваційних методик навчання. Їх різноманіття дасть змогу реально на практиці задовольнити індивідуальні потреби розвитку цифрової компетентності майбутніх учителів» [13, с. 159].

На нашу думку вказані ідеї вчених відповідають сучасним вимогам та напрямкам розвитку та адаптації освітнього простору під реалії цифрового суспільства як чинника модернізації та покращення процедури навчання майбутніх педагогів. Вказані позиції також мають велике значення і для організації педагогічної практики в умовах воєнного стану, оскільки постає необхідність у використанні інноваційних технологій для подальшої якісної та ефективної підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності.

Зазначимо, що на сьогоднішній день всі вищі навчальні заклади активно використовують цифрові технології з метою покращення процедури навчання та підготовки здобувачів до фахової діяльності. Таким чином Ж. Колоскова та М. Назаренко охарактеризували досвід застосування дистанційного навчання від 2020 року внаслідок пандемії COVID-19. Вчені зазначили, що проходження

педагогічної практики, передбачало декілька опцій проходження: «1) робота студентів дистанційно на базі практик на платформах, що використовуються у закладах загальної середньої освіти (зустрічі з вчителями, уроки, збори з адміністрацією школи); 2) розподіл студентів за групами та проведення з ними занять або рольових ігор (уроків в групах студентів) на платформах організації відеоконференцій (Zoom, Skype, Google Meet тощо) викладачами університету або його структурного підрозділу» [20, с. 78].

Окремо зауважимо, що застосування соціальних мереж а також інших засобів зв'язку на сьогоднішній день надають змогу відвідувати заняття, надавати методичний матеріал здобувачам, і відповідно отримувати від них виконані завдання. В умовах воєнного стану це допомогло стабілізувати роботу закладів вищої освіти і продовжити надавати повноцінні знання здобувачам у віддаленому режимі.

Попри універсальність і ефективність цифрових технологій у освітньому просторі маємо зауважити на проблемах спричинених повномасштабним вторгненням російських окупаційних сил на території України. Активні бойові дії завдають шкоди не тільки територіальній цілісності держави, але і цивільній інфраструктурі, зокрема електростанції, житлові райони, а також до цього переліку додано греблю Каховської ГЕС, яка спричинила масові руйнування цілих населених пунктів. Вказані явища і обставини значно ускладнюють використання цифрових технологій у організації педагогічної практики. Оскільки керівник практики та здобувачі можуть не мати забезпечення якісного зв'язку перебуваючи в укриттях або в інших місцях, де є доступ до інтернету. Окремою проблемою зазначимо періодичне вимкнення електроенергії які унеможливають використання електроніки для навчання здобувачам та для виконання викладачами покладених на них обов'язків.

Маємо також зауважити на наступній проблемі перебування здобувачів у зоні активних бойових дій та на тимчасово окупованій території. Зазначимо, що

зазвичай перебуваючи на такій території зв'язок інтернет або обмежений, або абсолютно відсутній, що в подальшому не дозволяє закладу освіти підтримувати контакт із здобувачем, внаслідок чого проведення процедури навчання стає фактично неможливим.

Із зазначеного можемо підсумувати, що на сьогоднішній день використання цифрових технологій є допоміжним інструментом у організації педагогічної практики. Цифрові технології здатні покращити процес організації та проведення педагогічної практики, а також надають можливість проводити вказану процедуру на відстані. Разом із тим, на сьогоднішній день існують фактори, які здатні унеможливити подальший процес навчання внаслідок агресивних дій росії на території України.

Основна мета методів організації педагогічної практики – якісна підготовка та проведення педагогічної практики для здобувачів-практикантів із урахуванням всіх умов, факторів та вимог із подальшим отриманням належного результату проведеної практики.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Оновлення змісту практичної підготовки здобувачів-практикантів

Дослідження практичного аспекту застосування інструментарію організації педагогічної практики, в межах вказаного дослідження, є розглядом та аналізом досвіду організації проведення практики в умовах воєнного стану з описом безпосередньої організації. Експериментальною базою, в межах дослідження заявленої проблематики, є Херсонський державний університет, здобувачі практиканти, а також викладачі-організатори. Також в межах даного дослідження нами буде зазначено досвід інших закладів вищої освіти.

В межах експерименту ми провели опитування здобувачів про проходження педагогічної практики під час воєнного стану. Опитування було складено на базі Google-форми. Опитаним здобувачам було поставлено наступні питання:

- 1) «у якому форматі Ви проходили педагогічну практику?»;
- 2) «Де ви знаходились під час проходження практики?»
- 3) «Які основні проблеми виникали у Вас під час проходження практики у період воєнного стану?»;
- 4) «Вкажіть, якими онлайн-платформами користувалися під час проходження практики»;
- 5) «які організаційні заходи було проведено закладом вищої освіти в період проходження практики?»;
- 6) «Чи задоволені ви рівнем організації заходів проведених ЗВО?»;
- 7) «які рекомендації Ви можете надати щодо удосконалення організації педагогічної практики у майбутньому?».

За результатами проведеного опитування ми отримали відомості, про досвід проходження педагогічної практики здобувачами. Більшість практикантів проходили практику в дистанційному форматі на підконтрольній території України,

а також були ті що безпосередньо відвідували базу практики, що вбачається у фрагментах результатів опитування.

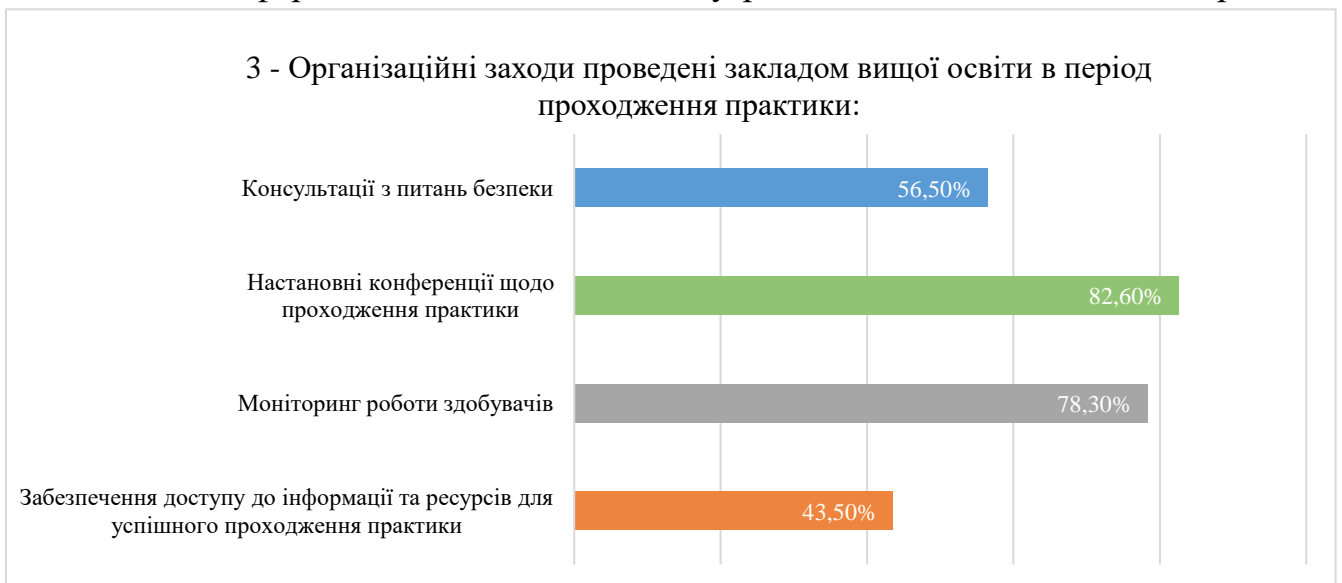
Серед основних проблем проходження практики здобувачі зазначали: 1) нестабільний інтернет зв'язок та вимкнення електроенергії, що не дозволяло систематично виконувати завдання з практики; 2) підвищена тривожність спричинені стресовим середовищем; 3) мала наповнюваність класів; 4) відсутність взаємодії з батьками дітей; 5) неможливість проводити урок в очному форматі. Також, серед студентів, які проходили практику безпосередньо на базі практики, мали проблеми проведення уроків, причиною цьому називали ракетні обстріли з

боку росії, через що доводилось припиняти урок та йти з дітьми до безпечного місця.

Зазначені проблеми, на нашу думку дійсно є негативними факторами, які повноцінно шкодять організації проведення практики.

Наступне питання, щодо користування практикантами онлайн-платформам під час проходження практики, ми відмітили, що найпопулярнішими варіантами є організатор конференцій Zoom, соціальні мережі Viber та Telegram. Також зазначали додатки, які сприяли організації та підготовці до занять: Google class, Learning Apps, Kahoot, Canva, Wordwall та інші.

Щодо організаційних заходів проведених закладом вищої освіти в період проходження практики опитані здобувачі засвідчили нерівномірні співвідношення проведених організаційних заходів. Зокрема, як вбачається з відповідей з наступного питання. Найпоширенішою формою організаційних заходів відмічали настановні конференції, відносно на одному рівні також зазначали моніторинг та

консультації керівниками практик щодо проведеної практикантами роботу. Менше згадували інструктування техніки безпеки та поведження під час небезпеки в умовах воєнного стану. Менше ніж половиною здобувачів було зазначено про забезпечення доступу до інформації та ресурсів для успішного проходження

практики. Вважаємо, що основною причиною такого недоліку є вищевказані проблеми з доступом до інтернету та відсутність електроенергії.

В результаті пройденої практики більшість здобувачів залишились задоволені. В кінці опитування здобувачі мали змогу надати рекомендації щодо покращення якості організації та проведення педагогічної практики. Зокрема, здобувачі пропонували збільшення строків проведення практики; проводити більше консультаційних заходів, оскільки практиканти можуть не одразу сприйняти інформацію; надання практикантам прикладів проведення заняття та матеріалів до них; також зазначали на необхідності на розробці безкоштовних освітніх платформ, які могли б бути зручні у використанні та цікаві для дітей.

Провівши опитування і розглянувши відповіді здобувачів, ми дійшли висновку про те, що основні проблеми під час проходження педагогічної практики, здобувачі зазначають незручність виконання завдань у дистанційному форматі. Нажаль не всі здобувачі забезпечені якісним інтернет зв'язком та альтернативним джерелом електроенергії. Також зауважимо, що практика в дистанційному форматі не забезпечує повноцінного контакту здобувача з навчальним середовищем, практикант не має безпосереднього контакту, окрім як на уроці, що ускладнює розвиток комунікативних навичок майбутнього педагога при взаємодії з дітьми. І

разом із тим, дистанційна форма проведення педагогічної практики, попри вищезазначені складності щодо виконання завдань та участі на заняттях, покращує цифрову компетентність майбутніх педагогів та надає можливість вийти на новий рівень підготовки майбутніх фахівців-педагогів в умовах цифрового суспільства.

	1 курс		2 курс		3 курс		4 курс	
	1 сем	2 сем	1 сем	2 сем	1 сем	2 сем	1 сем	2 сем
Денна				НАВЧАЛЬНА 15.04.2024- 26.04.2024 / 20.05.2024- 24.05.2024 (3 тижні)	НАВЧАЛЬНА 13.11.2023- 08.12.2023 (4 тижні)	НАВЧАЛЬНА 01.09.2023- 07.09.2023 (4 тижні)	НАВЧАЛЬНА 01.09.2024- 07.09.2023 (1 тиждень)	ВИРОБНИЧА 01.04.2024- 30.05.2023 (9 тижнів)

Графік 1. Графік практик 2023-2024 н.р.

В межах дослідження досвіду організації педагогічної практики в умовах воєнного стану, ми розглянули проходження педагогічної практики здобувачами освітньої програми «Початкова освіта» освітнього рівня «бакалавр» і «магістр» денної форми навчання Херсонського державного університету. Зауважимо що кожен курс має специфічну процедуру проходження педагогічної практики, що відображається при описі організації практик відповідно до курсу.

Здобувачі I курсу вивчають освітні компоненти загального циклу, такі як: «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Основи природознавства», «Математика» та «Сучасний ІКТ інструментарій в педагогічній діяльності». Оскільки першокурсники не мають відповідних знань, адже тільки починають вивчати дисципліни циклу професійної підготовки, для них проходження практики не передбачено.

На II курсі навчання здобувачами продовжується вивчення дисциплін загального циклу із поглибленням вивчення дисциплін циклу професійної підготовки, студенти отримують більше спеціалізованих знань з метою подальшого їх застосування в майбутній діяльності. Педагогічна практика починається в період 2 семестру. Для студентів проводиться навчальна практика, поділяється на дві частини: навчальна (2 тижні) – яка передбачає систематичне виконання завдань,

спостерігає спостереження за роботою вчителя під час занять; організація дозвілля (1 тиждень) – практиканти проводять дослідження відповідно до своєї спеціальності.

Практика для здобувачів III курсу відбувається в першому і другому семестрах. Здобувачі мають більш поглиблені знання з дисциплін циклу професійної підготовки ніж у попередні роки, що допомагає їм у проведенні уроків, взаємодії з дітьми під час заняття. Практика у першому та другому семестрах тривають по 4 тижні. За цей період часу практикант не тільки ознайомлюється, але і встигає звикнути до навчального середовища, стає більш впевненим у використанні вже набутих знань, а також здобуває нові уміння та навички.

Організація педагогічної практики здобувачів IV курсу значною мірою відрізняються від вищевказаних аспектів. Навчальна практика у першому семестрі триває лише один тиждень. Другий семестр характеризується переходом на новий рівень проходження практики – виробничої. Здобувачі остаточно засвоюють здобуті знання та користуються можливістю відчувати себе справжнім педагогом протягом 9 тижнів зазначеної практики. Виробнича практика характеризується максимальним залученням практикантів до викладацької діяльності організовують класні заходи та виховну роботу. Такий вид практики дозволяє максимально «зануритись» у освітнє середовище.

Важливу увагу слід приділити змінам, пов'язаним із заключення договорів між закладом вищої освіти та базами практики. Раніше процедура укладених договорів була простою: Заклад вищої освіти призначав практиканту місце проходження практики, або затверджував базу практики запропоновану самим здобувачем. Якщо університет раніше не мав домовленостей про прийняття практикантів, між установами укладався договір. Наразі університети намагаються забезпечити очне відвідування практикантами баз практики з метою реалізації їх викладацького потенціалу. На сьогоднішній день більшість здобувачів педагогів перебувають або закордоном, або мають статус внутрішньо переміщених осіб і

зкладами вищої освіти забезпечуються реалізація очної форми проведення практики. Наприклад, здобувачі, які знаходяться за кордоном мають право проходити практику на базі практики в іноземній країні, які працюють за українським законодавством, за умови укладення тристороннього договору. Практиканти зі статусом внутрішньо переміщеної особи мають можливість обрати в якості бази практики будь яку зручну для них базу практики, за умови укладення бази практики і з закладом вищої освіти двостороннього договору.

Також нами було проведено дослідження процедури організації переддипломної та виробничої педагогічної практики в умовах воєнного стану. Викладачами було організовано ряд консультацій на підготовчій стадії педагогічної практики де здобувачі 211 групи педагогічного факультету Херсонського державного університету отримали настановні поради та ознайомилися з основною літературою призначеною для проходження практики в умовах воєнного стану. Відповідно до своєї спеціалізації практикантам були призначенні керівники практики, а також було надано зразок щоденника практики.

Перший етап переддипломної педагогічної практики тривав з 01.09.2023 по 14.09.2023рр. В цей період здобувачі детально ознайомилися з положеннями переддипломної практики, обґрунтовували актуальності тем дослідження, структурували складові кваліфікаційної роботи, а також підготували анотації робіт з безпосереднім висвітленням апробацій результатів дослідження у формі тез та наукових публікацій у Магістерських студіях Херсонського Державного Університету.

Під час другого етапу практики, який тривав з 04.11.2023 по 10.11.2023 здобувачі завершили підготовку звітної документації та подання звіту про проведену наукову діяльність. Подання звітності передбачало наступні форми: 1) надання результату перевірки кваліфікаційної роботи; 2) презентація результатів дослідження; 3) текст кваліфікаційної роботи з супроводжуючими документами; 4) заповнений згідно вимог щоденник практики.

Виробнича практика тривала з 06.11.2023 по 01.12.2023 (4 тижні). Було надано програму проходження практики та розподіл практикантів по базах практики. Здобувачі які на момент навчання працювали мали можливість пройти практику очно або дистанційно за місцем роботи згідно з чинним законодавством. 06.11.2023 було проведено настановну конференцію де здобувачів інформували про проходження практики.

Організація педагогічної виробничої практики передбачає підготовку низки документів, складених на підставі положень про проходження практики та розпоряджень про проведення відповідної практики. Розпорядження про проведення практики приймається окремо перед початком проведення вказаного заходу і є підставою для утворення складу викладачів-керівників практики факультету, на яких покладається обов'язок підготувати здобувачів до проходження практики, забезпечити їх необхідною інформацією та документацією, а також подальший моніторинг за результатами проходження практики здобувачами та їх консультація протягом проходження практики. Факультети подають кандидатури викладачів і на підставі поданих викладачів приймається розпорядження «Про призначення керівників практиками факультетів».

Наступним підготовчим етапом виступає розробка документів, які регулюють проходження практики здобувачами, а також надають додаткову інформацію практикантам, такими документами є: 1) графік проходження практики; 2) програми практик, призначені на кожен окремий курс навчання; 3) техніка безпеки проходження практики; 4) зразок договору про проведення практики на території певної бази практики; 5) допоміжна документація (зразок щоденнику практики, інструкція проходження практики тощо); 6) інші документи, які можуть бути передбачені програмою проходження практики в тому числі і в умовах воєнного стану.

Після призначення керівників практик, здобувачів повідомляють про початок підготовки до проведення виробничої практики. На керівників покладається

узгодити із здобувачами їх бази практики. Також їх керівники мають провести настановну зустріч із практикантами та проінформувати здобувачів про процедуру проходження практики, роз'яснити їх права та обов'язки протягом проходження практики, остаточне узгодження баз практик, а також обумовлення інших аспектів пов'язаних із проходженням практики.

Наступним етапом є безпосереднє відвідування бази практики здобувачами і виконання завдань передбачених програмою. Винятком є проходження бази практики в дистанційному форматі для практикантів, які знаходяться у зоні бойових дій та на тимчасово окупованих територіях або за інших причин не мають можливості відвідувати бази практики.

На власному досвіді, під час проходження практики на базі Херсонського навчального виховного комплексу № 56, нами виконувались завдання, передбачені програмою проходження практики, а саме: 1) розробка конспекту та проведення 4 уроків із використанням інформаційно-комунікаційних педагогічних технологій. Окремо маємо зазначити, що за необхідності нами відбувалася заміна викладача під час проведення заняття з дітьми; 2) підготовка та самоаналіз проведеного одного уроку та виховного заходу; 3) аналіз нормативно-правових актів в галузі організації інклюзивного навчання; 4) проведення психодіагностики відносин «учень-вчитель», визначити особливості класного колективу та скласти на нього психолого-педагогічну характеристику; 5) розробка та проведення однієї з форм взаємодії з батьками та інші завдання, передбачені програмою.

Окрім виконання наданих завдань, вказаний етап характеризується активної взаємодією з керівником практики. Нерідко практикант зустрічається з ускладненнями у виконанні завдань, і обов'язком керівника практики є надання допомоги здобувачу. Для цього керівником виділяються окремі дні для консультації, коли практиканти мають змогу надати питання щодо виконання завдань та проходження практики.

В ході проходження практики, керівник систематично перевіряв присутність здобувачів на базі практики, наявність виконаних завдань а також робив відмітки у щоденнику проходження практики здобувача як підтвердження факту моніторингу за роботою практиканта. Зазначимо, що практикант має можливість самостійно проводити контроль своєї роботи через ведення запису в щоденнику практики. Вказаний аспект, на нашу думку, є позитивним стимулюючим фактором для практикантів. Оскільки сам щоденник виступає засвідченням здобутих результатів здобувача і в кінцевому результаті свідченням про проведену роботу.

Етапом завершення проведення практики є вихід здобувача з бази практики а також подання звітності про пройдену здобувачем практику. При завершенні проходження практики, нами було оформлено звітну документацію, вміст якої передбачав: звіт, збережені нароблені матеріали та виконані завдання. Зазначені матеріали надано до комісії, що приймає результати проходження практики.

Проведене дослідження вказує нам на загальний досвід організації педагогічної практики на базі Херсонського державного університету. Маємо зазначити, що процедура підготовки майбутніх педагогів відповідає теоретичним ознакам і характеристикам, зазначених у першому розділі. Організаторами практики активно використовуються вищевказані методи та інструменти організації. Тому на нашу думку, досвід проведення практики у Херсонському державному університеті є повноцінною і така, що відповідає всім нормам і вимогам проведення практики.

Як зазначалося раніше, визначним аспектом якісної підготовки майбутніх педагогів є коректне застосування методів і функції вказаної практики. У попередньому розділі ми зазначали на особливостях функцій та методів організації педагогічної практики. В межах нашого дослідження вважаємо за необхідне окреслити приклади практичного застосування функцій та методів організації практик.

Характеризуючи практичне застосування системи функцій організації педагогічних практик, ми будемо наводити конкретні приклади:

Практика використання адаптаційної функції виражається у безпосередньому ознайомленні практиканта з базою практики. Здобувач ознайомлюється з регламентом роботи, викладацьким складом бази практики, з яким співпрацюватиме протягом педагогічної практики. Також вказана функція характеризує першу зустріч здобувача з дітьми, їхнє знайомство та подальший процес звикання один до одного.

Освітня функція організації педагогічної практики характеризує активізацію теоретичної бази здобувача-педагога під час педагогічної практики. Здобувач використовує здобуті знання і закріплює їх під час практичного застосування. Наприклад, студент використовує попередньо здобуті знання зі складення конспекту уроку.

Вираження виховної функції можемо помітити під час проходження всієї педагогічної практики, оскільки протягом проходження практики здобувач формує власне ставлення до роботи вчителя, її соціального значення та цінність результатів роботи з дітьми. Зокрема, практикант відображає сформоване світобачення у звіті про пройдену практику.

Розвивальна функція організації педагогічної практики відображається у всебічному розвитку педагогічних компетентностей. Практикант систематично виконує завдання, відточує навички організації уроку а також створює власні нароби створюючи власне педагогічне портфоліо.

Прикладом діагностичної функції є оцінювання практикантом результатів власної роботи у звіті про проходження практики, проведення перевірки власних знань. В межі вказаної функції входить також і оцінювання закладом вищої освіти роботу практиканта. Зокрема, вказаний може так само охарактеризувати роботу практиканта в частині вивчення класного колективу дітей, їх взаємодії та психоемоційного стану в класі.

Проективна функція в організації педагогічної практики виражається у безпосередньому процесі планування здобувачем проходження практики,

складенням конспектів уроку, плануванням занять а також організації виховні заходів у класі.

Комунікативна функція відображається в соціальні взаємодії практиканта з працівниками бази практика та дітьми. Здобувач налагоджує спілкування з вчителем, дітьми, а також батьками дітей. Щодо налагодження комунікації студента з батьками, можемо навести приклад проведення практикантом батьківських зборів.

Рефлексивна функція яскраво відображається на прикладі надання здобувачем зворотнього зв'язку до бази практики та закладу вищої освіти. Окрім складення звіту здобувач може опублікувати власні враження від педагогічної практики в соціальних мережах.

Прикладом інтегративної функції організації педагогічної практики можемо визначити самостійне проведення уроку, виховного заходу здобувачем-практикантом. Зауважимо, що в цей момент практикант стає повноцінним учасником навчального процесу в якості викладача. На здобувача покладаються відповідні професійні та моральні обов'язки вчителя.

Таким чином, нами розглянуто співвідношення організаційних функцій відповідно до діяльності, яку вчиняє здобувач-педагог під час проходження педагогічної практики.

Використання методів організації педагогічної практики характеризується специфічними засобами та інструментами, що дозволяють практиканту виконувати завдання, передбачені програмою практики.

Наприклад інтерактивний метод передбачає цілісний процес введення практиканта у освітнє середовище бази практики. Таким чином, відправною точкою педагогічної практики стає проведення настановних конференцій та прибуття здобувачів до бази практики відповідно до призначення і починає безпосереднє відвідування бази практики. Виконуючи завдання та складаючи плани власних уроків здобувач, по мірі проходження практики, переходить від позиції

спостерігача та/або помічника вчителя, до викладача, який самостійно проводить заняття, взаємодіяти з дітьми, їх батьками. Фінальною стадією інтегративного методу є збір звітної документації та усвідомлення практиканта як повноцінного фахівця-педагога. В умовах воєнного стану інтегративний процес, як і педагогічна практика в цілому, забезпечується в дистанційному форматі у випадку, якщо практикант не має змоги бути присутнім на базі практики очно. Помічаємо незначні відмінності інтеграції здобувачів у дистанційній та очній формі проходження практики. Методичне забезпечення здобувачів завданнями та необхідною документацією відбувається шляхом пересиланням через інтернет.

Практика застосування компетентнісного методу характеризується наступним: практикант потрапляє у освітнє середовище, виконує завдання передбачені програмою практики а також активно взаємодіє із вчителем та учнями на базі практики. Здобувач має змогу брати участь у житті класного колективу здобуваючи досвід у педагогічній роботі. Практикант забезпечується консультаціями із керівником практики або інших викладачів закладів вищої освіти, у разі виникнення ускладнень проходження практики. На сьогоднішній день консультації забезпечуються в дистанційному форматі завдяки можливості використання мережі інтернет. Здобувач і керівник практики можуть як узгодити час для спільного виходу на зв'язок або шляхом онлайн листування за допомогою електронної пошти або соціальних мереж.

Мотиваційний метод в умовах педагогічної практики відповідає за створення сприятливих умов для всіх учасників організації педагогічної практики. Здобувачі забезпечуються рекомендаціями до виконання завдань та зручними умовами проходження практики. Також практиканти долучаються до процесу дослідження емоційно-психологічні особливості класного колективу, а також особливості психо-педагогічного супроводу дітей на базі практики, таким чином практикант досліджує методіку утворення сприятливого клімату для класного колективу. Однією з форм утворення сприятливого клімату є організація дозвілля дітей в

школі. При проведенні подібних заходів діти швидше звикають до здобувача і процес їх відкриття для нього значно пришвидшується. Для організації таких заходів практикант має змогу користуватися методичними рекомендаціями до проведення рухливих ігор, дидактичних ігор та інших форм залучення дітей до спільного дозвілля з практикантом.

Використання інноваційного методу супроводжується застосуванням новітніх цифрових технологій. Практикант має змогу використовувати різноманітні інструменти рекомендованих закладом вищої освіти, або іншими онлайн-платформами на власний розсуд. Здобувач може використовувати штучний інтелект та інші допоміжні програми, як наприклад: генератор ребусів, методичних вправ або тестів, для підготовки уроку.

Метод рефлексії передбачає різноманітні варіанти застосування вказаного методу: відвідування керівником уроку практиканта, спостереження практикантом за уроками в школі, проведення консультації керівника практики для здобувачів тощо. Вказані елементи методу можуть бути проведені як в дистанційному так і в очному форматі. В умовах військового стану вказаний метод практично не зазнав змін.

Дослідивши методи організації педагогічної практики в аспектів безпосереднього використання ми можемо зазначити на відповідності проходження педагогічних практик методам і функціям організації педагогічної практики. Сучасні тенденції цифровізації організації практик вказують на активну взаємодію здобувачів у використанні цифрових інноваційних технологій під час проходження практики.

Проведене опитування допомогло нам розкрити наявні проблеми під час проходження педагогічної практики в умовах воєнного стану а також врахували пропозиції здобувачів, щодо покращення майбутньої організації педагогічної практики.

Проаналізувавши приклади організації практики, а також проведення дослідження над експериментальною базою, ми можемо дійти до висновку, що досвід проведення педагогічної практики в Україні передбачає певну структуру і порядок організації. Протягом проходження практики здобувачі виконують завдання відповідно до розробленої програми практики.

Попри внесені зміни та складності спричинені повномасштабним наступом російських військ на територію України, педагогічна практика лишається ефективним методом підготовки здобувачів-педагогів до майбутньої професійної діяльності.

2.2. Структурно-функціональна модель організації педагогічної практики під час військових подій.

Розглядаючи проблематику розробки структурно-функціональній моделі організації педагогічної практики в умовах воєнного стану ми маємо наголосити на необхідності існування такої моделі як відображення організаційно-педагогічних умов організації проведення педагогічних практик.

Під Організаційно-педагогічними умовами ми розуміємо систему факторів, які безпосередньо сприяють ефективності навчально-виховного процесу, зокрема, і організації і проведення педагогічної практики. За наявності вказаних умов, результат проведення педагогічної практики матиме позитивний результат. Вказаними умовами є: 1) оптимізація педагогічної практики в сучасних умовах воєнного стану шляхом введення дуалістичного режиму проходження практик та забезпечення можливості проходити педагогічну практику здобувачам закордоном та/або практикантам зі статусом внутрішньо переміщеної особи за допомогою укладення договорів з відповідними базами практик; 2) оновлення змісту практичної підготовки педагогів через введення змін у процедуру організації педагогічної практики із застосуванням інноваційних технологій; 3) створення

практико-орієнтовного середовища в закладі вищої освіти та базі практики із забезпеченням сприятливих умов до проведення педагогічної практики;

4) озброєння здобувачів новим інструментарієм практичної підготовки, зокрема використання новітніх цифрових технологій у відповідності до сучасних вимог цифрового суспільства; 5) цілеспрямоване створення мотивації до якісної підготовки педагогічної практики, сприяння вихованню у майбутньому педагогові відповідального ставлення до роботи вчителя та соціальної значущості вказаної професії.

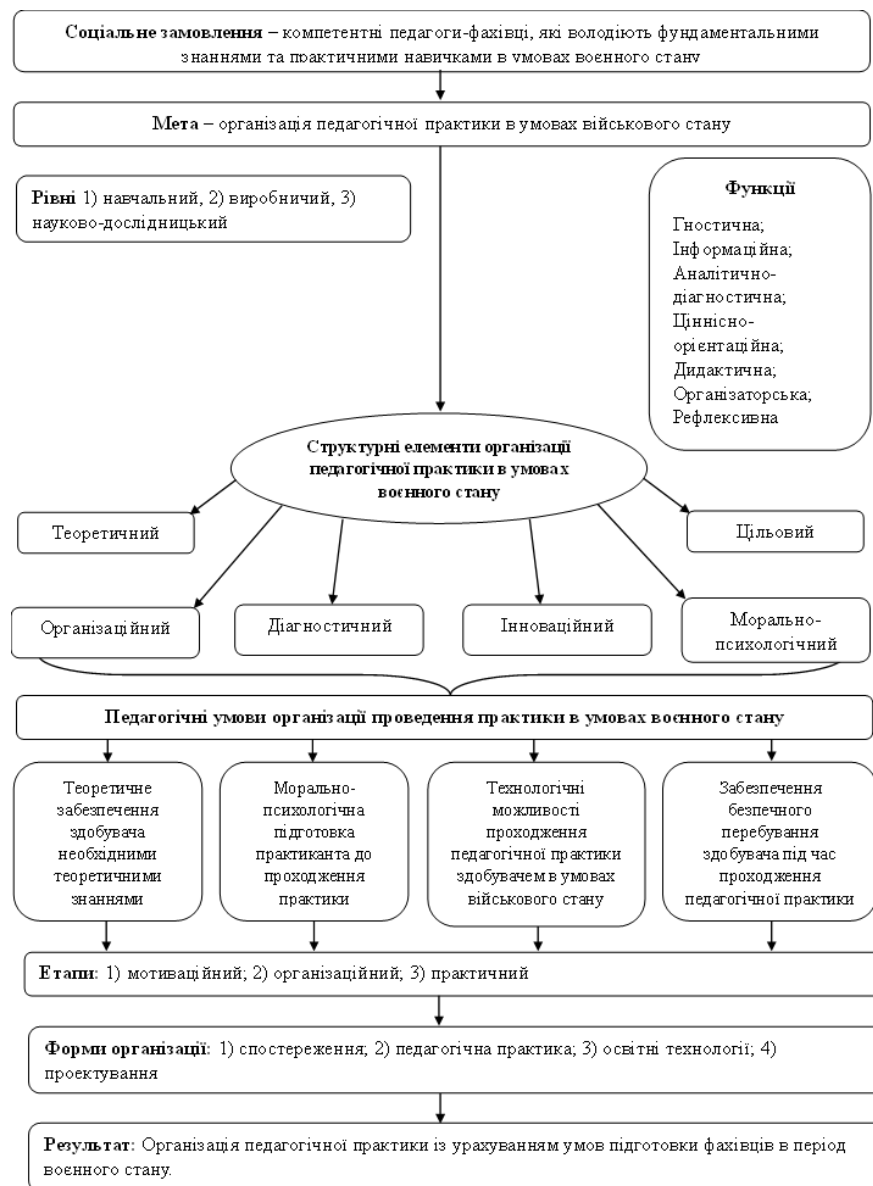

Рис. 3. Структурно-функціональна модель організації педагогічної практики

Структурно-функціональна модель організації педагогічної практики полягає у системі методів, інструментів, принципів та цілей проведення педагогічної практики. Сукупність взаємопов'язаних елементів здатні утворити оптимальну схему організації педагогічної практики. В межах нашого дослідження виникла потреба у розробці структурно-функціональної моделі організації педагогічної практики з урахуванням реалій воєнного стану.

Формування структурно-функціональної моделі передбачає врахування різноманітних аспектів та категорій, які є необхідні для повноцінної організації педагогічної практики. Так само і педагогічна практика, в певній мірі, є елементом процедури підготовки здобувачів до науково дослідної діяльності.

Формуючи необхідну нам модель з урахуванням організаційно-педагогічних умов організації педагогічної практики ми маємо зазначити на основних тенденціях розвитку структурно-функціональної моделі. У довоєнний час, вченими робили основний акцент виключно на діджиталізації педагогічної практики.

На сьогоднішній день до цифровізаційних процесів організації педагогічної практики ми додаємо новий напрямок, а саме: адаптацію процесу підготовки майбутніх фахівців-педагогів в умовах воєнного стану, спричинених російською агресією. Таким чином нами зазначається, що організаційний процес підготовки здобувачів має враховувати необхідність забезпечення усіх необхідних засобів для реалізації повноцінної підготовки компетентних викладачів в умовах воєнного стану.

Вважаємо за необхідне запропонувати розроблену нами Структурно-функціональна модель організації педагогічної практики в умовах воєнного стану (рис.3). Вказана модель складається з наступних категорій наступних категорій: 1) цільова – характеризується у необхідності формування нових фахівців-педагогів в умовах воєнного стану, формує мету організації педагогічної практики; 2) теоретична категорія – полягає застосуванні сучасних технік, методів та наукових досліджень проблематики організації педагогічної практики із

врахуванням умов воєнного стану; 3) організаційна – виділяється застосуванням механізмів реалізації інструментарію організації педагогічної практики із відповідним методичним забезпеченням здобувачів практикантів під час проходження практики: доступ до методичного матеріалу, необхідної документації, проведення консультації тощо; 4) діагностична категорія – реалізація моніторингу керівників практики над здобутками та результатами проведеної роботи практикантами; 5) інноваційна категорія – передбачає залучення цифрових технологій та інновацій у забезпеченні організації практики в умовах воєнного стану; 6) морально-психологічна категорія – яка полягає у вищевказаному мотиваційному аспекті готовності практиканта у здійсненні в майбутньому педагогічної діяльності.

Вказана модель передбачає певну сукупність функцій організації педагогічної практики в умовах воєнного стану: 1) гностична – яка характеризується вивченням характерної специфіки діяльності роботи практикантів, у їх взаємодії з дітьми та базою практики; 2) інформаційна – полягає у забезпеченні практиканта необхідною інформацією для проходження здобувачем педагогічної практики; 3) аналітико-діагностична – збір та вивчення практикантом певної проблеми шляхом здобуття даних, проведення дослідження, опитування, спостереження або іншим методом дослідження; 4) ціннісно-орієнтаційна – характеризується взаємодією керівника практики із здобувачем в частині залучення практиканта до виконання завдань практики, виховання у здобувачі певні морально-ціннісні ідеї та постулати; 5) дидактична – полягає у відображенні педагогічної практики як елементу цілісної процедури підготовки майбутніх фахівців педагогів; 6) організаторська функція – залучення практиканта до організації уроків та занять на базі практики, залучення здобувача до навчально-виховної роботи; 7) рефлексивна – характеризується надання практикантам звітної документації, а також складання звіту про проведену роботу під час проходження практики. Вказані функції в умовах воєнного стану реальні до здійснення за умови

використання цифрових технологій, які забезпечують двосторонню комунікацію здобувача із керівником практики.

Згідно зі структурно-організаційною моделлю організації педагогічної практики передбачено на наступні методи: 1) спостереження – передбачає спостереження практикантом роботою вчителя на уроці та взаємодією вчителя з учнями в школі; 2) педагогічна практика: здобувачі проходять практику з метою закріплення теоретичних знань та здобуття практичних навичок та умінь; 3) освітні технології: застосування практикантом інноваційних технологій в ході навчального процесу, зокрема під час проходження практики; 4) проектування: здобувач розробляє навчальні проекти для проведення уроку, розробляє додатковий дидактичний матеріал для проведення уроку, важливий аспект під час педагогічної практики.

Вказана модель відображає основні форми реалізації педагогічної практики в умовах воєнного стану. Вважаємо вказані методи оптимальними для повноцінної підготовки практикантів-педагогів до викладацької діяльності

Таким чином нами була складена структурно-функціональну модель організації педагогічної практики в умовах воєнного стану. Вказана модель має практичне значення у організації процедури практичної підготовки майбутніх педагогів із урахуванням умов проведення практики в період воєнного стану. Вказана модель спрямовує керівників практики на організації педагогічної практики військового стану через свої складові елементи.

2.3. Озброєння здобувачів новим інструментарієм практичної підготовки

У попередньому розділі, ми зазначили на тому, що вторгнення росії на територію нашої держави спричинило ускладнення організації педагогічної практики на всій території України. З огляду на вищевказані проблеми, ми маємо повний об'єм перешкод до організації педагогічної практики і неможливість її розпочати. Для вирішення цієї проблеми більшість вітчизняних науковців-педагогів почали розробку ідей та методів пошуку вирішення зазначеної проблеми.

Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану» на території України встановлено заходи передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [5].

Відповідно Закладами вищої освіти було видано розпорядчі документи, які регулювали подальший навчальний процес. Наприклад Херсонський державний університет видав наказ № 196-Д «Про організацію роботи університету з 14 березня 2022 року в умовах запровадженого воєнного стану в Україні» згідно з якого у закладі вищої освіти продовжується запровадження дистанційного режиму роботи [31].

З огляду на необхідності забезпечення організації процесу проходження здобувачами педагогічної практики, вважаємо доречним запропонувати наступні онлайн-платформи, які можуть бути використані в ході проходження дистанційної практики здобувачами в умовах воєнного стану (табл.1).

Назва програми	Переваги	Недоліки
Collaborative Mind Mapping	<ol style="list-style-type: none"> 1. Потужний інструмент для створення ментальних мап. 2. Дозволяє користувачам працювати разом над одним проектом. 3. Надає можливість спільно працювати над створенням ментальних мап, обмінюватися ідеями та коментарями, а також вносити зміни в реальному часі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Часові затримки – з великою кількістю користувачів або з великими ментальними картами, програма може стати повільною та нестабільною. 2. Складність використання. 3. Обмеження функцій – певні послуги програми передбачають необхідність платної підписки. 4. Проблеми з безпекою – можливий ненавмисний витік конфіденційної інформації.

Назва програми	Переваги	Недоліки
Coggle	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надає можливість розміщувати необхідну інформацію в зрозумілому та креативному вигляді, а також ділитися нею з колегами чи учнями. 2. Coggle підтримує спільну роботу разом із командою над проектами. 3. За умови грамотно підготовлених учнів та наявності відповідної матеріально – технічної бази, ментальні карти суттєво поживлять урок та стануть сучасним його доповненням. 	<p>Ми не виявили жодних недоліків у програмі Coggle адже цей сервіс є простим у використанні, має безкоштовну версію, підтримує використання зображень, індивідуальні колірні схеми, можливість перегляду історії документа та спільну роботу разом із командою над проектами .</p>
Canva	<ol style="list-style-type: none"> 1. Має безкоштовну версію. 2. Для освітян забезпечує повне безкоштовне користування програмою. 3. Має простий у використанні інтерфейс. 4. Дозволяє створювати дизайни різного призначення, такі як пости в соціальних мережах, листівки, презентації, інфографіку та роздруківку. 	<p>Ми не виявили жодних недоліків у програмі Canva адже цей сервіс є простим у використанні.</p>
Classtime	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надає можливість вчителям отримувати миттєву візуалізацію рівня розуміння та прогресу усього класу в живому часі. 2. Дозволяє вчителям створювати інтерактивні уроки, використовуючи різні типи питань, красиві формули, зображення та Youtube відео. 3. За допомогою Classtime вчителі можуть залучати учнів до навчання та зробити ігри інтегрованою частиною навчального процесу 	<p>Ми не знайшли жодних конкретних згадок про недоліки програми Classtime в мережі Інтернет. Тож можемо зробити висновок про те, що ця програма є досить надійною та ефективною для використання в навчальному процесі.</p>

Табл. 1. Перелік освітніх онлайн програм для використання під час педагогічної практики

Нами була складена таблиця рекомендованих онлайн-платформ, які можуть бути використані здобувачами під час проходження педагогічної практики в умовах воєнного стану.

На нашу думку, запропоновані програми мають практичне значення для проведення для організації і проведення педагогічної практики, оскільки зазначені онлайн програми здатні спростити процедуру виконання завдань та підготовки до проведення уроків в межах програми педагогічної практики.

Позитивним прикладом використання інноваційних цифрових технологій під час організації педагогічної практики в умовах воєнного стану можемо зазначити досвід Херсонського державного університету. Закладом вищої освіти було створено навчальний ресурс «Web-мультимедія енциклопедія з дисциплін природничого циклу». Даний ресурс призначений для покращення роботи студентів природничих дисциплін та має на меті покращення рівня природознавчої компетентності здобувачів при проходженні практики. Web-мультимедія вміщує змістові модулі з практичними завданнями результати виконання яких відображаються в електронному журналі, таким чином здобувачі мають змогу ознайомитись з оцінками власної роботи, а викладачі – можливість проводити моніторинг виконання завдань [6; 30].

Окремо зазначимо на таких нововведеннях як впровадження штучного інтелекту у навчальний процес. Наразі в усьому світі розробляють різноманітні платформи використання штучного інтелекту для відповідних завдань. Таким чином ChatGPT, або Bing здатні надавати поради або відповіді на конкретні запитання ввівши певний запит, або навіть виконати творче завдання. На нашу думку такий вид технології надає змогу практикантам знаходити необхідний матеріал для виконання завдань, підготовки уроків на виробничій практиці, скласти зразок плану-конспекту уроку або виконання інших задач в межах педагогічної практики. Вказані технології та методи використання є дієвими засобами забезпечення проведення не тільки під час організації практики але і під час навчального процесу в цілому.

Окремо зауважимо на процесі укладення договорів між закладами вищої освіти та базами практики. Раніше укладення передбачало просту процедуру двосторонніх домовленостей двох установ про проходження здобувачів на базі практики.

Сучасні умови ускладнили дану процедуру. Основною причиною цього стало перебування здобувачів закордоном або на території України зі статусом внутрішньо переміщеної особи внаслідок російської збройної агресії після 24

лютого 2022 року. Однак закладами вищої освіти прикладаються усі зусилля для забезпечення якісної практики для своїх здобувачі. Одним з пріоритетів забезпечення, безперечно, є і очна форма відвідування бази практики. Практиканти зі статусом внутрішньо переміщеної особи мають змогу проходити договір у зручній для нього базі практики на території України після укладення закладу вищої освіти з потенційною базою практики договір про прийняття здобувачів університету на практику. Для здобувачів, які перебувають за кордоном також забезпечена опція відвідування бази практики очно у закладах, де працюють за українським законодавством. Головною умовою для цього є укладення тристороннього договору про прийняття практикантів до бази практики.

Проаналізувавши практичний аспект організації педагогічної практики із урахуванням особливостей змін та адаптації в умовах цифрового суспільства, а також особливості організації в умовах воєнного стану ми можемо дійти висновку що сучасна методика організації практик робить акцент на застосуванні інноваційних педагогічних методів та технологій, що дозволяє максимально пристосувати систему освіти під сучасні потреби у якісній підготовці майбутніх фахівців-педагогів. Важливим аспектом такої підготовки виступає безпосередньо організація проведення педагогічної практики з її різноманітним інструментарієм, який і забезпечує якісну підготовку практикантів до майбутньої професійної діяльності.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження ми досягли поставленої мети та виконали передбачені завдання, зазначені у вступі:

1. Розкрито поняття, нормативну базу, ознаки і сутність організації проведення педагогічної практики.

Організацією педагогічної практики є процедура підготовки проведення педагогічної практики в межах затвердженої програми, керованої принципами та поставленими завданнями для практикантів з метою їх підготовки до професійної діяльності педагога. Сутність організації педагогічної практики полягає у якісній підготовці майбутнього педагога шляхом інтеграції практиканта освітній простір в якості викладача протягом проведення педагогічної практики. Організація педагогічної практики регулюється системою нормативно-правових актів, від Конституції України як основного закону держави, до методичних рекомендацій, які безпосередньо закріплюють процедуру проведення практики, акти вказані у даному підрозділі мають значне місце у розробці педагогічної практики а також для роз'яснення здобувачам їх права і обов'язки на час проходження практики.

2. Дослідили і систематизували методи організації педагогічної практики у період воєнного часу.

Вчені розрізняють такі методи організації педагогічної практики: адаптаційна, освітня, виховна, розвивальна, діагностична, проєктивна, комунікативна та діагностична. Розглянувши вказані методи, ми проаналізували їх мету та роль у організації педагогічної практики. Зазначимо, що всі підходи мають тісний зв'язок між собою, що вбачається з описів зазначених методів. Основна мета вказаних інструментів організації педагогічної практики – якісна підготовка майбутніх здобувачів під час педагогічної практики із урахуванням всіх умов, факторів та вимог із подальшим отриманням належного результату проведеної процедури підготовки фахівців-педагогів. Також, ми виявили сучасний напрямок

організації педагогічної практики з урахуванням нововведень зумовлених формування і розвитку цифрового суспільства. Цифрові технології здатні покращити процес організації та проведення педагогічної практики, а також надають можливість проводити вказану процедуру на відстані. Разом із тим, на сьогоднішній день існують певні проблеми, які здатні ускладнити подальший процес навчання внаслідок агресивних дій росії на території України.

Основна мета методів організації педагогічної практики – якісна підготовка та проведення педагогічної практики для здобувачів-практикантів із урахуванням всіх умов, факторів та вимог із подальшим отриманням належного результату проведеної практики.

3. Розглянули практику застосування інструментарію організації проведення педагогічної практики у період воєнного стану.

Дослідивши методи організації педагогічної практики в аспектів безпосереднього використання ми можемо зазначити на відповідності проходження педагогічних практик методам і функціям організації педагогічної практики. Сучасні тенденції цифровізації організації практик вказують на активну взаємодію здобувачів у використанні цифрових інноваційних технологій під час проходження практики.

Проведене опитування допомогло нам розкрити наявні проблеми під час проходження педагогічної практики в умовах воєнного стану а також врахували пропозиції здобувачів, щодо покращення майбутньої організації педагогічної практики.

Проаналізувавши приклади організації практики, а також проведення дослідження над експериментальною базою, ми можемо дійти до висновку, що досвід проведення педагогічної практики в Україні передбачає певну структуру і порядок організації. Протягом проходження практики здобувачі виконують завдання відповідно до розробленої програми практики.

Попри внесені зміни та складності спричинені повномасштабним наступом російських військ на територію України, педагогічна практика лишається ефективним методом підготовки здобувачів-педагогів до майбутньої професійної діяльності.

4. Нами була складена структурно-функціональну модель організації педагогічної практики в умовах воєнного стану. Вказана модель має практичне значення у організації процедури практичної підготовки майбутніх педагогів із урахуванням умов проведення практики в період воєнного стану. Вказана модель спрямовує керівників практики на організації педагогічної практики військового стану через свої складові елементи.

Також нами було розглянуто організаційно-педагогічні умови організації педагогічної практики. За наявності даних умов, результат проведення педагогічної практики матиме позитивний результат. Вказаними умовами є: 1) оптимізація педагогічної практики в сучасних умовах воєнного стану шляхом введення дуалістичного режиму проходження практик та забезпечення можливості проходити педагогічну практику здобувачам закордоном та/або практикантам зі статусом внутрішньо переміщеної особи за допомогою укладення договорів з відповідними базами практик; 2) оновлення змісту практичної підготовки педагогів через введення змін у процедуру організації педагогічної практики із застосуванням інноваційних технологій; 3) створення практико-орієнтовного середовища в закладі вищої освіти та базі практики із забезпеченням сприятливого умов до проведення педагогічної практики; 4) озброєння здобувачів новим інструментарієм практичної підготовки, зокрема використання новітніх цифрових технологій у відповідності до сучасних вимог цифрового суспільства; 5) цілеспрямоване створення мотивації до якісної підготовки педагогічної практики, сприяння вихованню у майбутньому педагогові відповідальне ставлення до роботи вчителя та соціальної значущості вказаної професії.

5. Проаналізували та висвітлили процедуру організації педагогічної практики в умовах воєнного стану.

Сучасні умови ускладнили дану процедуру. Основною причиною цьому стало перебування здобувачів за кордоном або на території України зі статусом внутрішньо переміщеної особи внаслідок російської збройної агресії після 24 лютого 2022 року. Однак закладами вищої освіти прикладаються усі зусилля для забезпечення якісної практики для своїх здобувачів. Одним з пріоритетів забезпечення, безперечно, є і очна форма відвідування бази практики. Практиканти зі статусом внутрішньо переміщеної особи мають змогу проходити практику у зручній для нього базі практики на території України після укладення закладу вищої освіти з потенційною базою практики договір про прийняття здобувачів університету на практику. Для здобувачів, які перебувають за кордоном також забезпечена опція відвідування бази практики очно у закладах, де працюють за українським законодавством. Головною умовою для цього є укладення тристороннього договору про прийняття практикантів до бази практики.

Проаналізувавши практичний аспект організації педагогічної практики із урахуванням особливостей змін та адаптації в умовах цифрового суспільства, а також особливості організації в умовах воєнного стану ми можемо дійти висновку що сучасна методика організації практик робить акцент на застосуванні інноваційних педагогічних методів та технологій, що дозволяє максимально пристосувати систему освіти під сучасні потреби у якісній підготовці майбутніх фахівців-педагогів. Важливим аспектом такої підготовки виступає безпосередньо організація проведення педагогічної практики з її різноманітним інструментарієм, який і забезпечує якісну підготовку практикантів до майбутньої професійної діяльності.

Підсумовуючи наше дослідження, зазначимо що організація педагогічної практики є кропітким процесом якісної підготовки майбутніх педагогів, який передбачає низку методів та інструментів. Належне використання вказаних

інструментів із застосуванням новітніх технологій здатне підготувати компетентних педагогів, здатних покращувати систему освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Основний Закон від 28.06.1996 року № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 24.10.2023 року).
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 22.10.2023 року).
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 24.10.2023 року).
4. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: Наказ Міністерства освіти від 08.04.1993 року № 93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text> (дата звернення 25.10.2023 року).
5. Про введення воєнного стану: Наказ Президента України від 24.02.2022 року №64/2022. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 02.11.2023 року).
6. Web-мультимедіа енциклопедія з дисциплін природного циклу: веб-сайт. URL: <https://webnc.kspu.edu/> (дата звернення: 09.11.2023 року)
7. Биндас О. Роль педагогічної практики в підготовці вчителів іноземних мов в Австрії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. Вип. 4. С. 33-39. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=pednauk_2015_4_7 (дата звернення 26.10.2023 року).
8. Бондаренко В., Нагаєв В. Інноваційні засади формування системи державного управління освітою в умовах воєнного стану. *Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти: зб. матеріал. Міжнар. наук.-практ. конф.* 2022. С. 135-138. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/28516> (дата звернення 01.11.2023 року).

9. Ваколя Т. Структурно-функціональна модель формування дослідницьких компетентностей майбутнього вчителя початкової школи. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2012. Вип. 37. С 72-76. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzvdp_u_pp_2012_37_18.pdf. (дата звернення: 06.11.2023 року).
10. Воронка М., Проценко А. Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: Збю наук. праць*. 2020. Вип. 69. С. 57-61. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/69/part_2/12.pdf (дата звернення 29.10.2023 року).
11. Возносименко Д, Іщенко Г. Виробнича педагогічна практика в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання природничо-математичної освіти*. 2021. Вип. 1. С. 80-85. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/browse?type=author&value=%D0%92%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2C+%D0%94%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8F+%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0> (дата звернення 29.10.2023 року).
12. Гауряк О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в умовах педагогічної практики. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії та практики*. 2011. Вип. 14. С. 184-188. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nchnpu_016_2011_14_46 (дата звернення 23.10.2023 року).

13. Генсирук Г. Мартинюк С. Розвиток цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка: наук. журнал*. 2019. Вип. 19. С. 158-161. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16753/1/19-2_2019.pdf (дата звернення 02.11.2023 року).
14. Добіжа Н. Використання інформаційно-комунікативних технологій в процесі організації педагогічної практики. *Перспективні напрямки світової науки: зб. наук. статей учасн 36-ї Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Інноваційний потенціал світової науки XXI ст.»*. 2016. № 1. URL: <https://library.vspu.net/jspui/handle/123456789/1740> (дата звернення 03.11.2023 року).
15. Дубяга С. Педагогічні технології в початковій школі: *метод. посібн.* 2015. 160 с. URL: [http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1466/2/%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7.%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20\(3\).pdf](http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1466/2/%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7.%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20(3).pdf) (дата звернення 26.10.2023 року).
16. Ільніцька К. Миколайко В. Особливості практичної підготовки здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей в умовах запровадження воєнного стану. *Підготовка майбутніх вчителів фізики, хімії, біології та природничих наук в контексті вимог Нової української школи: зб. тех доп. III Міжнар. наук.-практ. конф.* 2022. С. 95-98. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25732/1/26_Pnitska_Mykolayko.pdf (дата звернення 27.10.2023 року).
17. Калюжка Н. Професійна готовність майбутніх учителів початкової школи до педагогічної діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2017. Вип. 56. С. 21-27. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/56/4.pdf (дата звернення 23.10.2023 року).
18. Колосова Н. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх вихователів від педагогічної підтримки дітей дошкільного віку

19. Козачек Н., Павлова А. Особливості проведення пропедевтичної педагогічної практики для студентів 2 курсу ХНПУ імені Г.С. Сковороди в умовах військового стану. *Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язберезувальної освіти: зб. наук. праць.* 2023. С. 70-73. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9298> (дата звернення 23.10.2023 року).
20. Колоскова Ж., Назаренко М. Виробнича (педагогічна) практика студентів закладів вищої освіти у реаліях дистанційного навчання. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки.* 2021. Вип. 195. С. 77-81. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/827/759> (дата звернення 02.11.2023 року).
21. Коржук. О. Педагогічна практика як складова професійної підготовки компетентного вихователя. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. Філософія, педагогіка, психологія.* 2013. Вип. 29. С.77-82. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vird_2013_29_17 (дата звернення 20.10.2023 року).
22. Коржук О. Організації виробничої практики майбутніх фахівців дошкільного профілю з додатковою спеціальністю «початкова освіта». *Освітній дискурс.* 2018. Вип. 4. С. 73-82. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=-PRYCJsAAAAJ&citation_for_view=-PRYCJsAAAAJ:u5HHmVD_uO8C (дата звернення 23.10.2023 року).
23. Кравець Л. Педагогічна практика як чинник професійного становлення майбутнього вчителя. *Педагогічні науки: зб. наук. праць.* 2012. Вип. 55. С. 80-86. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=pena_2012_55_16 (дата звернення 21.10.2023 року).

24. Кириченко В. Ноздрачова Д., Цікало Д. Досвід використання онлайн-тренажерів під час педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти при викладанні хімії. *Харківський природничий форум : зб. наук. доп. учасн. V Міжнар. конф. молод. Вчених.* 2022. С 264-266.

25. Куліш Р. Інтерактивні підходи до організації педагогічної практики студентів у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.* 2015. Вип. 1. С. 171-177. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=znpu2_015_1_25 (дата звернення 20.10.2023 року).

26. Макаручук В. Педагогічна практика як засіб формування професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Progressive research in the modern world: зб. матеріалів доп. учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. / Бостон.* 2023. С. 380-386. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/48408/1/PROGRESSIVE-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-2-4.03.23.pdf#page=380> (дата звернення 20.10.2023 року).

27. Манчуленко Л. Формування творчого стилю діяльності майбутніх педагогів у процесі педагогічної практики: автореф. Дис на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2006. 22 с. (дата звернення 28.10.2023 року).

28. Мирончук Н. Методичні основи організації педагогічної практики студентів закладу вищої освіти: *метод. посібн.* 2017. 52 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/31094/1/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%9D.%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf> (дата звернення 25.10.2023 року).

29. Мирошниченко О. Структурно-функціональна модель формування в майбутніх педагогів закладів вищої освіти цифрової компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць*. 2020. Вип. 71. С. 168-172. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/14638> (дата звернення: 06.11.2023 року).
30. Петухова Л., Бальоха А., Лемещук О. Web-мультимедіа енциклопедія з дисциплін природничого циклу. *Метод рекомендацій*. 2020. Херсон. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/13158?show=full> (дата звернення: 09.11.2023 року).
31. Пуш. О. Особливості організації практичної підготовки студентів педагогічних коледжів в умовах правового режиму воєнного стану. *Цифрова трансформація та діджитал технології для сталого розвитку всіх галузей сучасної освіти, науки і практики: зб. наук. праць. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф.* 2023. Вип. 3. С. 160-163. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/29812/1/Zbi%C3%B3r_prac_3_2023-160-163.pdf (дата звернення 31.10.2023 року).
32. Січкара А., Дем'яненко В. Педагогічна практика як мотиватор професійного самовдосконалення студентів. *Освітологічний дискурс: зб. наук. праць*. 2020. Вип. 4. С. 214-230. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/783/626> (дата звернення 30.10.2023 року).
33. Робота ХДУ в умовах запровадженого воєнного стану в Україні. Херсонський державний університет: веб сайт. URL: <https://www.kspu.edu/PublisherReader.aspx?newsId=15486&lang=uk> (дата звернення 03.11.2023 року).
34. Сипченко О. Цифровізація вищої освіти як важлива вимога часу. *Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій: зб. наук. праць Міжнародної наук.-практ. конф.* 2021. С. 276-281. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/ddpu/bitstream/123456789/671/1/%d0%a1%d0%b8%d0%bf>

[%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e.%d0%9c.%20%d0%a6%d0%b8%d1%84%d1%80%d0%be%d0%b2%d1%96%d0%b7%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%b2%d0%b8%d1%89%d0%be%d1%97%20%d0%be%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%b8%20%d1%8f%d0%ba%20%d0%b2%d0%b0%d0%b6%d0%bb%d0%b8%d0%b2%d0%b0%20%d0%b2%d0%b8%d0%bc%d0%be%d0%b3%d0%b0%20%d1%87%d0%b0%d1%81%d1%83%2c%202021%20%d1%80..pdf](#) (дата звернення 28.10.2023 року).

35. Струтинська О. Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2020. Вип. 9. С. 145-160. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=oeemu_2020_9_14

(дата звернення 30.10.2023 року).

36. Хамська Н., Гуревич Р., Опущко Н. Підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в освітньо-комунікаційному середовищі школи в умовах педагогічної практики. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2021. Вип. 67. С. 98-105. URL: <https://library.vspu.net/jspui/handle/123456789/9536> (дата звернення 20.10.2023 року).

37. Чепурна С. Діагностика організації педагогічної практики майбутніх вчителів початкової школи в закладах вищої освіти України. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 5: педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72 URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/30101>

(дата звернення 02.11.2023 року).

38. Шаран О. Використання сучасних освітніх технологій у процесі формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. С. 495-530 URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/295/8239/17189-1?inline=1> (дата звернення 04.11.2023 року).

39. Шапран О. Компетентістний підхід до організації педагогічної практики студентів. *Гуманітарний вісник*. 2012. Вип. 26. С. 354-358. URL: http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/695/354_358.PDF?sequence=1 (дата звернення 02.11.2023 року).
40. Юрчук Н. Вплив педагогічної практики на формування професійної компетентності майбутнього вчителя української мови та літератури. *Теоретична і дидактична філологія: зб. наук праць. Сер. Педагогіка. Філологія*. 2023. Вип. 35. С. 120-129. URL: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/7191/25.07.2023-%d0%a2%d1%96%d0%94%d0%a4%20%e2%84%96%2035.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 27.10.2023 року).
41. Яворський А. Педагогічна практика один з основних факторів формування професійної самоорганізації студентів. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*. 2009. С. 157-161. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/1611/> (дата звернення 31.10.2023 року).